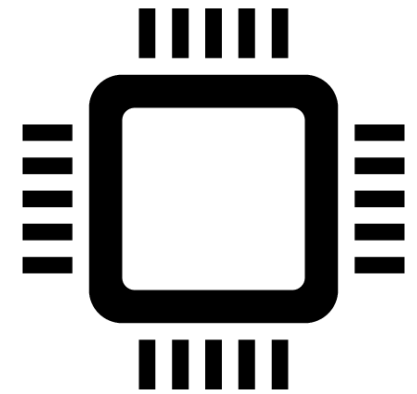

Programowanie struktur cyfrowych

Modelowanie w VHDL.
Wprowadzenie

dr Aleksander Lamża

Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach
Uniwersytet Śląski w Katowicach

aleksander.lamza@us.edu.pl

Proces modelowania układu cyfrowego

Modelowanie w VHDL (a także każdym innym języku HDL) różni się od tradycyjnego procesu budowania prototypu. Przede wszystkim nie jest wymagane tworzenie fizycznego urządzenia, więc sam proces budowania, jak i jego poprawiania są dużo mniej kosztowne (czasowo i finansowo).

Układ modeluje się za pomocą języka (czyli w formie tekstu) w postaci strukturalnej, behawioralnej (funkcjonalnej) lub mieszanej. Tak przygotowany model można przetestować w procesie symulacji. Jeżeli są wymagane poprawki, naprowadza się je w kodzie i znów przeprowadza symulację. Cały proces powtarza się aż do uzyskania zadowalających wyników.

Dopiero później dochodzi do realizacji sprzętowej, która jest czasowo i kosztochłonna.

Struktura modelu: **entity**

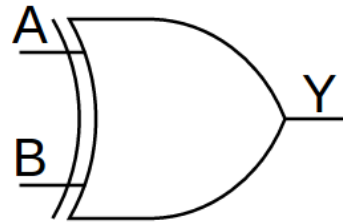
Podstawowym elementem modelowania jest jednostka projektowa (**entity**). Reprezentuje ona pewien element (układ) cyfrowy. Pierwszą częścią jest deklaracja jednostki zawierająca m.in. definicję portów wejścia-wyjścia i parametrów. W notacji BNF wygląda to tak:

```
deklaracja_jednostki := entity id_jednostki is  
                        [port (lista_portów);]  
                        [generic (lista_parametrów);]  
                        [inne_deklaracje]  
                        [begin  
                          instrukcje]  
                        end [entity] [nazwa];
```

Ten element jest nazywany też **interfejsem**, ponieważ definiujemy w nim m.in. sposób podłączenia jednostki z innymi elementami.

Przykład: model bramki XOR

Najlepiej będzie to omówić na prostym przykładzie, np. bramki XOR.

Bramka ma **dwa wejścia** i **jedno wyjście** – to jest jej interfejs.
W deklaracji jednostki projektowej wyglądałoby to tak:

```
entity XOR_gate is
  port (
    a    : in bit;
    b    : in bit;
    y    : out bit
  );
end
```

Przykład: model bramki XOR

```
entity XOR_gate is
  port (
    a    : in bit;
    b    : in bit;
    y    : out bit
  );
end;
```

Widać tu definicję linii wejściowych (**in**) i linii wyjściowej (**out**).
Typ tych linii jest określony na **bit**, czyli wartość **0** albo **1**.

Zwróćcie uwagę, że definicje portu są **oddzielane średnikami**,
a więc po ostatniej definicji średnika nie ma!

Poprawność składniową sprawdzimy za pomocą polecenia `-s` (syntax)
narzędzia GHDL:

A terminal window with a red title bar containing the text "/bin/bash 77x8". The terminal shows a user prompt "olek@lap" followed by the command "ghdl -s xor_gate.vhdl" and a subsequent prompt "olek@lap".

```
olek@lap ~/Projekty/fpga/5 $ ghdl -s xor_gate.vhdl
olek@lap ~/Projekty/fpga/5 $
```

W tym przypadku brak informacji jest dobrą informacją – błędów nie ma.

Przykład: model bramki XOR

Dla tych, którzy nie wierzą, że to działa, wprowadzę błąd – średnik po definicji ostatniego portu:

```
entity XOR_gate is
  port (
    a    : in bit;
    b    : in bit;
    y    : out bit;
  );
end;
```

Wynik działania polecenia `ghdl -s`:

A terminal window titled "/bin/bash" with a red header bar. The prompt is "olek@lap ~/Projekty/fpga/5". The command "ghdl -s xor_gate.vhdl" has been executed. The output shows a syntax error: "xor_gate.vhdl:5:33: extra ';' at end of interface list". The prompt is now "olek@lap ~/Projekty/fpga/5 \$".

```
x - /bin/bash
/bin/bash 77x8
olek@lap ~/Projekty/fpga/5 $ ghdl -s xor_gate.vhdl
xor_gate.vhdl:5:33: extra ';' at end of interface list
olek@lap ~/Projekty/fpga/5 $
```

No dobra, teraz widać, że sprawdzanie działa.

Struktura modelu: **architecture**

Zdefiniowaliśmy interfejs bramki, ale nigdzie nie napisaliśmy, jak ma **działać**.

Za to odpowiada tzw. architektura (**architecture**).

Architektura jest przypisana do jednostki (tak naprawdę, do jednostki można przypisać wiele architektur, ale o tym za moment).

Składnia architektury w notacji BNF:

```
architektura := architecture id of nazwa_jednostki is  
               część_deklaracyjna  
               [begin  
                 instrukcje;  
               end [architecture] [nazwa];
```

Zanim przejdziemy do definiowania struktury lub zachowania jednostki, kilka uwag na temat tzw. dobrych praktyk dotyczących definiowania jednostek i architektur.

Dobre praktyki definiowania jednostek i architektur

Modelując układy w VHDL-u najlepiej przestrzegać kilku zasad. Niektóre są silniejsze, niektóre słabsze, ale na pewno warto rozważyć ich stosowanie.

Twórz tylko jedną architekturę dla jednostki. Chociaż można ich zdefiniować wiele, nie sprzyja to przejrzystości projektu.

Umieszczaj deklarację architektury **w tym samym pliku**, co deklaracja jednostki.

Używaj tylko **jednego pliku** dla pary jednostka-architektura.

Plik z jednostką nazywaj tak samo, jak jednostkę. Jeżeli jednostka to *xor_gate*, plik powinien się nazywać *xor_gate.vhdl*.

Nie używaj polskich znaków w kodzie (nawet w komentarzach!).

Przykład: architektura behawioralna modelu bramki XOR

Wróćmy do naszego modelu bramki.

Jak wiadomo, funkcję XOR można zrealizować za pomocą funkcji negacji, iloczynu i sumy:

$$Y = A \cdot \bar{B} + \bar{A} \cdot B$$

W VHDL-u wygląda to tak:

```
architecture xor_gate_arch of xor_gate is  
begin  
    y <= (a and (not b)) or ((not a) and b);  
end;
```

Jak widać, dochodzi tu do przekazania ($\leq$) wartości logicznej do wyjścia y . Wartość jest obliczana za pomocą operatorów `and`, `or` i `not`.

W VHDL-u mamy do dyspozycji sporo różnych operatorów działających zarówno na pojedynczych bitach, jak i wektorach bitów. Co ciekawe, jest wśród nich operator `xor`, który...

Jednym słowem, definiowanie modelu bramki XOR jest zbędne :)

Przykład: architektura behawioralna modelu bramki XOR

Pozostaniemy jednak jeszcze na chwilę przy tym przykładzie.

Czasem wygodniej byłoby odwzorować zachowanie układu kombinacyjnego na podstawie tabeli prawdy, a nie funkcji.

Tabela prawdy dla modelowanego elementu przedstawia się następująco:

A	B	Y
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Spróbujemy odwzorować tę postać zależności stanu wyjścia od stanu wejść w architekturze. Przy okazji poznamy kolejne elementy i konstrukcje języka VHDL.

Przykład: architektura behawioralna modelu bramki XOR

Skorzystamy z instrukcji **with-select**, czyli selektywnego przypisania sygnału:

```
with wyrażenie  
select cel_przypisania <= wartość_1 when wybór_1,  
                                wartość_2 when wybór_2,  
                                ...  
                                wartość_n when wybór_n;
```

Zaraz zobaczymy tę instrukcję w akcji, ale najpierw przygotujemy wejścia naszego modelu. W tej chwili są to dwa niezależne sygnały (a i b). Na potrzeby instrukcji **with-select** lepiej będzie je połączyć w jeden **wektor** (tablicę).

Najpierw w części deklaracyjnej architektury zadeklarujemy wewnętrzny sygnał będący dwuelementowym wektorem:

```
signal inputs: bit_vector(0 to 1);
```

Następnie, w ciele architektury, ustawimy oba elementy wektora:

```
inputs(0) <= a;  
inputs(1) <= b;
```

Przykład: architektura behawioralna modelu bramki XOR

Zgodnie z tabelą prawdy funkcji XOR instrukcja `with-select` przyjmie następującą postać:

```
with inputs
select y <= '0' when "00",
           '1' when "01",
           '1' when "10",
           '0' when "11";
```

Cała architektura wygląda więc tak:

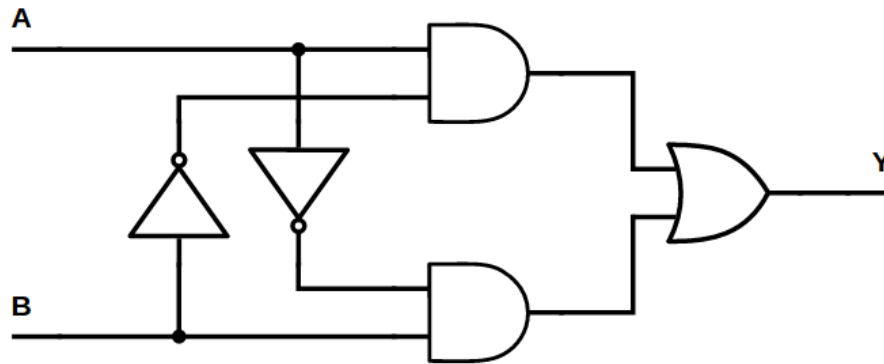
```
architecture xor_gate_arch of xor_gate is
  signal inputs: bit_vector(0 to 1);
begin
  inputs(0) <= a;
  inputs(1) <= b;

  with inputs
  select y <= '0' when "00",
           '1' when "01",
           '1' when "10",
           '0' when "11";
end;
```

Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

Do tej pory traktowaliśmy modelowany układ z perspektywy jego **działania**. Teraz spróbujemy go zamodelować, skupiając się na jego **strukturze**.

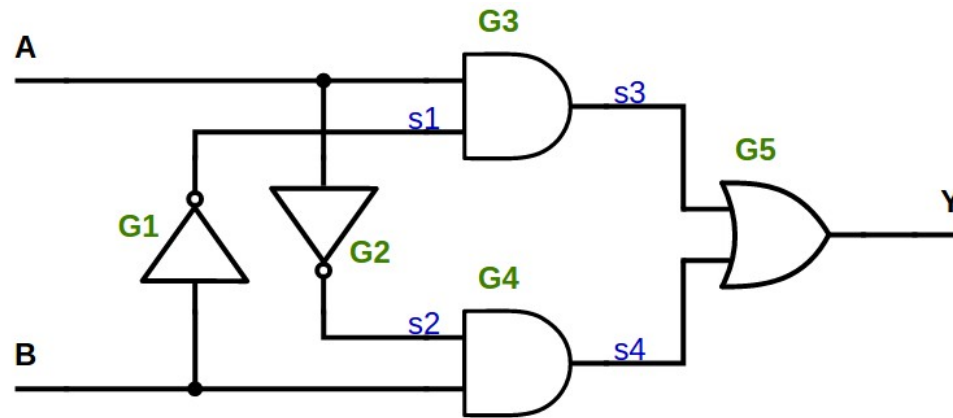
Funkcja XOR w postaci $Y = A \cdot \bar{B} + \bar{A} \cdot B$ zrealizowana na bramkach wygląda tak:

Spróbujemy odwzorować ten układ połączeń w VHDL-u.

Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

Zaczniemy od oznaczenia wszystkich wewnętrznych połączeń (sygnałów) i bramek (komponentów).

W części deklaracyjnej architektury musimy zadeklarować te sygnały:

```
signal s1, s2, s3, s4: bit;
```

Musimy tu również umieścić definicje komponentów (czyli bramek). W tym przypadku mamy trzy komponenty: bramkę NOT, AND i OR.

Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

Oto definicje komponentów:

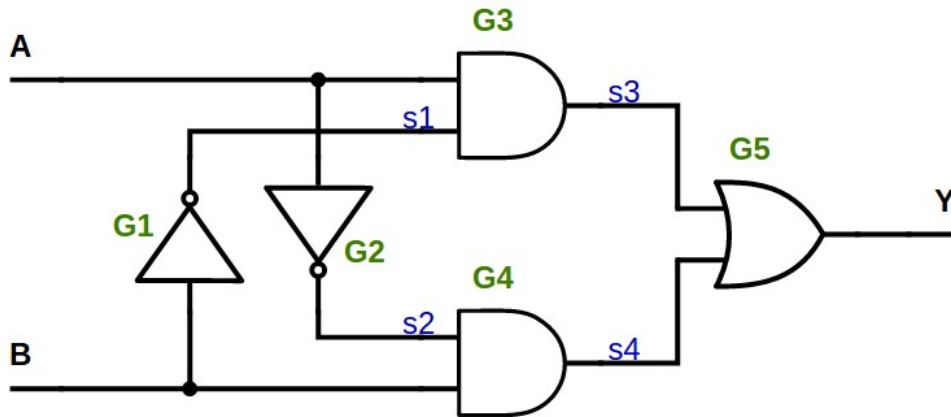
```
component not_gate
  port (
    a: in bit;
    y: out bit
  );
end component;

component and_gate
  port (
    a, b: in bit;
    y: out bit
  );
end component;

component or_gate
  port (
    a, b: in bit;
    y: out bit
  );
end component;
```

Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

A teraz najciekawsze. W ciele architektury opiszemy elementy i połączenia między nimi.


```
begin
```

```
g1: not_gate  
    port map(b, s1);
```

```
g2: not_gate  
    port map(a, s2);
```

```
g3: and_gate  
    port map(a, s1, s3);
```

```
g4: and_gate  
    port map(b, s2, s4);
```

```
g5: or_gate  
    port map(s3, s4, y);
```

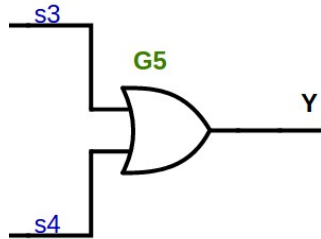
```
end architecture;
```


Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

Wyjaśnienia wymaga instrukcja `port map`. Służy ona do połączenia wejść i wyjść komponentów z sygnałami.

Przypatrzmy się bramce G5. Jest to komponent o dwóch wejściach (a i b) oraz wyjściu y:

Do wejścia a podłączamy sygnał s3, a do wejścia b sygnał s4. Wyjście łączymy z y:

Przypisanie do poszczególnych wejść można pominąć i zastosować skrócony zapis:

Ostatecznie wystąpienie bramki G5 ma w VHDL-u następującą postać:

```
component or_gate
    port (
        a, b: in bit;
        y: out bit
    );
end component;
```

```
port map(
    a => s3,
    b => s4,
    y => y
);
```

```
port map(s3, s4, y);
```

```
g5: or_gate
    port map(s3, s4, y);
```

Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

Opis układu wygląda więc tak:

```
-- Deklaracja jednostki
entity xor_gate is
    port (
        a: in bit;
        b: in bit;
        y: out bit
    );
end entity;
```

Czy na pewno wszystko już mamy?

A gdzie definiujemy sposób działania
bramek NOT, AND i OR?

Mamy tylko definicje interfejsów
komponentów, ale brak ich jednostek
i architektury.

```
-- Deklaracja architektury
architecture xor_gate_arch of xor_gate is

    signal s1, s2, s3, s4: bit;

    component not_gate
        port (
            a: in bit;
            y: out bit
        );
    end component;

    component and_gate
        port (
            a, b: in bit;
            y: out bit
        );
    end component;

    component or_gate
        port (
            a, b: in bit;
            y: out bit
        );
    end component;

    begin
        u1: not_gate port map(b, s1);
        u2: not_gate port map(a, s2);
        u3: and_gate port map(a, s1, s3);
        u4: and_gate port map(b, s2, s4);
        u5: or_gate port map(s3, s4, y);
    end architecture;
```

Przykład: architektura strukturalna modelu bramki XOR

Deklaracje bramek wyglądają następująco:

```
entity and_gate is
    port (
        a: in bit;
        b: in bit;
        y: out bit
    );
end;

architecture and_gate_arch of and_gate is
begin
    y <= a and b;
end;
```

```
entity not_gate is
    port (
        a: in bit;
        y: out bit
    );
end;

architecture not_gate_arch of not_gate is
begin
    y <= not a;
end;
```

```
entity or_gate is
    port (
        a: in bit;
        b: in bit;
        y: out bit
    );
end;

architecture or_gate_arch of or_gate is
begin
    y <= a or b;
end;
```

Pamiętajcie, że deklaracje te, zgodnie z „dobrymi praktykami” powinny się znaleźć w osobnych plikach nazwanych tak jak jednostki, czyli *and_gate.vhdl*, *or_gate.vhdl* i *not_gate.vhdl*.

Symulowanie układu

Na razie skupiliśmy się na tworzeniu modelu układu. Do tej pory ani razu nie sprawdziliśmy, czy to działa. W praktyce trudno w ten sposób pracować... Zaczniemy od przygotowania jednostki testowej:

```
entity test is  
  -- tu nic nie trzeba umieszczać  
end;
```

Potrzebna też będzie architektura wraz z komponentem, który chcemy testować, czyli naszą bramkę XOR (`xor_gate`):

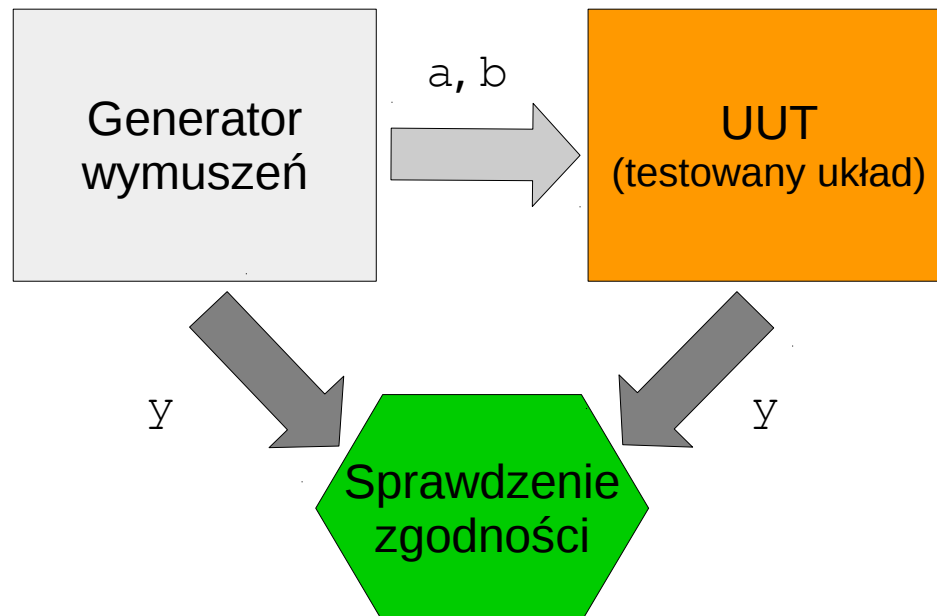
```
architecture test_arch of test is  
  
  -- testowany komponent  
  component xor_gate  
    port(  
      a: in bit;  
      b: in bit;  
      y: out bit  
    );  
  end component;  
  
  signal a, b, y: bit;  
  
begin  
  -- tu umieścimy kod testujący  
end architecture;
```

Symulowanie układu

Teraz, w celu architektury, tworzymy egzemplarz komponentu i „podpinamy” go pod sygnały a , b i y :

```
uut: xor_gate port map(a, b, y);
```

Testowanie będzie polegało na zasymulowaniu działania układu. Podamy po kolei wszystkie możliwe stany na wejścia i sprawdzimy, czy na wyjściu jest stan, którego oczekujemy.

Symulowanie układu

Ponieważ symulacja jest procesem sekwencyjnym (stany nie są podawane równocześnie, tylko jeden po drugim), instrukcje testujące musimy umieścić w bloku `process`:

```
process
begin
  -- tu znajdzie się kod testujący
end process;
```

Jeden przypadek testowy, np. dla $a=0$ i $b=0$ wygląda następująco:

```
a <= '0';
b <= '0';
wait for 1 ns;
assert (y='0') report "FAIL" severity error
```

O ile dwa pierwsze wiersze nie wymagają wyjaśnienia, kolejne już raczej tak...

```
wait for 1 ns;
```

Instrukcja oczekiwania `wait` powoduje wstrzymanie wykonywania procesu. W tym przypadku czekamy 1 ns, aż ustali się stan wyjścia testowanego układu.

Symulowanie układu

```
assert (y='0') report "FAIL" severity error
```

Instrukcja założenia `assert` sprawdza prawdziwość warunku i zgłasza błąd, jeżeli warunek nie jest spełniony.

Po opcjonalnym słowie kluczowym `report` można umieścić komunikat, który pojawi się w oknie symulatora.

Jeżeli w instrukcji złożenia umieścimy słowo kluczowe `severity`, możemy określić wagę zgłoszonego komunikatu. Możliwe wartości to:

- `note` (notatka),
- `warning` (ostrzeżenie),
- `failure` (usterka),
- `error` (błąd).

Symulowanie układu

Pełny kod testujący wygląda tak:

Zwróćcie uwagę na instrukcję `wait` umieszczoną na końcu procesu. W takiej postaci spowoduje ona zawieszenie procesu do końca symulacji.

```
process
begin
  a <= '0';
  b <= '0';
  wait for 1 ns;
  assert (y='0') report "FAIL 00" severity error;

  a <= '0';
  b <= '1';
  wait for 1 ns;
  assert (y='1') report "FAIL 01" severity error;

  a <= '1';
  b <= '0';
  wait for 1 ns;
  assert (y='1') report "FAIL 10" severity error;

  a <= '1';
  b <= '1';
  wait for 1 ns;
  assert (y='0') report "FAIL 11" severity error;

  -- Ustawienie stanu początkowego
  a <= '0';
  b <= '0';
  assert false report "Test OK." severity note;

  wait;
end process;
```


Uruchomienie symulacji w EDA playground

Uruchomimy symulację w narzędziu EDA playground.
Najpierw musimy je odpowiednio skonfigurować:

The screenshot shows the EDA Playground configuration interface. It has a blue header with the 'EDA playground' logo. Below the header, there are two main sections: 'Languages & Libraries' and 'Tools & Simulators'. In the 'Languages & Libraries' section, there is a 'Testbench + Design' dropdown menu set to 'VHDL', a 'Libraries' dropdown menu with options 'None', 'OVL 2.8.1', and 'OSVVM 2014.01', and a 'Top entity' text input field containing 'test'. In the 'Tools & Simulators' section, there is a dropdown menu set to 'Aldec Riviera Pro 2015.06', a 'Compile & Run Options' section with 'Compile Options' and 'Run Options' buttons, a 'Run Time' input field set to '10 ms', and two checkboxes: 'Open EPWave after run' and 'Download files after run', both of which are unchecked.

← Przede wszystkim musimy ustawić język: **VHDL**.

← Główna jednostka to **test**.

← Silnikiem uruchamiającym kod będzie **Aldec Riviera Pro**.

I tyle wystarczy. Uruchamiamy!

Uruchomienie symulacji w EDA playground

The screenshot displays the EDA Playground web interface. On the left, a sidebar contains sections for 'Languages & Libraries' (with a dropdown for 'VHDL'), 'Tools & Simulators' (with a dropdown for 'Aldec Riviera Pro 2015.06'), and 'Examples'. The main area is split into two panels: 'testbench.vhd' and 'design.vhd'. The 'testbench.vhd' panel shows a VHDL testbench for an XOR gate. The 'design.vhd' panel shows a VHDL design for an AND gate. Below the code panels is a 'Log' panel with a 'Log' button and a 'Share' button. The log text includes messages from the ELAB2, KERNEL, and VSIM, indicating a successful simulation. A red circle highlights the message 'EXECUTION:: NOTE : Test OK.' in the log. A yellow text box is overlaid on the log, containing two paragraphs of Polish text.

EDA playground

Run Save Copy Collaborate beta Forum ?

Aleksander Lamz

Languages & Libraries

Testbench + Design

VHDL

Libraries

None

OV 2.8.1

OSVVM 2014.01

Top entity

test

Tools & Simulators

Aldec Riviera Pro 2015.06

Compile & Run Options

Compile Options

Run Options

Run Time: 10 ms

Open EPWave after run

Download files after run

Examples

VHDL

Verilog/SystemVerilog

UVM

EasierUVM

SVAUnit

testbench.vhd

VHDL Testbench

```
1
2 entity test is
3 end;
4
5 architecture test_arch of test is
6
7     -- testowany komponent
8     component xor_gate
9     port(
10         a: in bit;
11         b: in bit;
12         y: out bit
13     );
14 end component;
15
16 signal a,
17
18 begin
```

design.vhd

VHDL Design

```
1 -- Bramki
2 -- AND
3 entity and_gate is
4     port(
5         a: in bit;
6         b: in bit;
7         y: out bit
8     );
9 end;
10
11 architecture and_gate_arch of and_gate
12 is
```

Log

Share

ELAB2: Elaboration done.

KERNEL: Warning: ...

KERNEL: Warning: ...

KERNEL: Kernel ...

Allocation: Simulator allocated 7004 kB (elbread=1024 elab2=5830 kernel=150 sdf=0)

KERNEL: ASDB file was created in location /home/runner/dataset.asdb

run -all,

EXECUTION:: NOTE : Test OK.

EXECUTION:: Time: 4 ns, Iteration: 0, Instance: /test, Process: line_24.

KERNEL: Simulation has finished. There are no more test vectors to simulate.

exit

VSIM: Simulation has finished.

Done

W panelu Log pojawi się mnóstwo komunikatów. Większość z nich to standardowe logi kompilatora i innych narzędzi.

Nas interesuje to, co sami wyświetlamy, czyli komunikaty asercji. I jest: „Test OK”.

Podsumowanie

W tej prezentacji pojawiło się całkiem sporo nowych zagadnień. Trzeba to z pewnością na spokojnie przemyśleć i „przetrawić”, a w trawieniu pomoże zadanie :)

Zadanie polega na zasymulowaniu w EDA playground dwóch omówionych wcześniej wersji bramki: (1) z wartością obliczaną z funkcji i (2) z instrukcją `with-switch`.

Rozwiązaniem są zrzuty ekranu z wykonanych symulacji (2 sztuki).